

Interne controle en risicobeheer

**Richtlijnen in het kader van de
wet van 6 april 2010 en de Belgische Corporate Governance Code 2009**

**Hulpdocument voor het opstellen van de beschrijving van de
belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen**

A. ALGEMEEN

Op 10 januari 2011 bracht de Commissie Corporate Governance richtlijnen uit om de beursgenoteerde ondernemingen te ondersteunen bij de toepassing van de wet van 6 april 2010 en van de aanbevelingen van de Code 2009 betreffende de interne controle en het risicobeheer. De feedback, die ontvangen werd op de publieke raadpleging over deze richtlijnen, heeft aangetoond dat de ondernemingen praktische hulpmiddelen wensen bij de beschrijving van de interne controle- en risicobeheerssystemen. ¹

Met dit hulpdocument voor het opstellen van het verslag van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen, wil de Commissie Corporate Governance een antwoord bieden op de resultaten van de publieke raadpleging.

Hiervoor heeft de Commissie Corporate Governance de werkgroep ad hoc, samengesteld uit vertegenwoordigers van genoteerde vennootschappen, van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren en van het *Institute of Internal Auditors Belgium (IIABel)*, verzocht dit document voor te bereiden.

De werkgroep heeft 44 jaarverslagen van beursgenoteerde vennootschappen geanalyseerd: het gaat om alle jaarverslagen van de BEL 20, de helft van de verslagen van de BEL *Mid* en een derde van de verslagen van de BEL *Small*.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat de werkgroep enkel het deel onder de hoofding “interne controle en risicobeheer” heeft bestudeerd en dus niet het volledige jaarverslag.

Stuiversstraat 8
B-1000 Brussel

T + 32 2.515 08 59
F + 32 2.515 09 85

¹ De richtlijnen en de resultaten van de publieke raadpleging zijn te raadplegen op http://www.corporategovernancecommittee.be/nl/instrumenten/richtlijnen_interne_controle/default.aspx.

B. VOORAFGAANDELIJKE OPMERKINGEN

De Commissie Corporate Governance wil voorafgaandelijk volgende opmerkingen meegeven:

1. De onderneming is wettelijk gehouden zowel tot het beschrijven van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen in verband met het proces van financiële verslaggeving (artikel 96, § 2, 3° W.Venn.) als tot het beschrijven van de voornaamste risico's en onzekerheden (artikel 96, § 1, 1° W.Venn.). Hoewel **deze twee wettelijk verplichte beschrijvingen** elkaar voor bepaalde aspecten overlappen, dienen beide afzonderlijk voor te komen in het jaarverslag van de onderneming.
2. Bij het beschrijven van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen (in verband met het proces van financiële verslaggeving) **dient het belang van de gebruiker van het jaarverslag** voorop te staan. De inhoud ervan moet aansluiten bij de informatiebehoefte van aandeelhouders en van andere betrokkenen.

Het is van belang dat de gebruiker van het jaarverslag op een duidelijke manier ingelicht wordt, zodat een te technische beschrijving te vermijden valt.

Het is bovendien aangewezen om, in een korte inleiding, niet enkel de wettelijke context aan te geven maar ook de reden waarom de interne controle en het risicobeheer van belang zijn voor zowel een goed beheer van de activiteiten van het bedrijf als voor betrouwbare financiële overzichten.

3. Bij de beschrijving van de verschillende organen binnen de vennootschap die betrokken zijn bij de interne controle en het risicobeheer, is het niet nodig de **wettelijke bepalingen** te herhalen. Deze beschrijving zou moeten opgenomen worden in het corporate governance charter.
4. Een **logische en evenwichtige voorstelling** van de interne controle- en risicobeheerssystemen aan de hand van de structuur van het gehanteerde referentiekader is aangewezen. Systematische verwijzingen naar andere delen van het jaarverslag dienen vermeden te worden.
5. Het is aangewezen om een **onderscheid** te maken tussen enerzijds alles wat met interne controle in de brede zin van het woord te maken heeft en anderzijds alles dat betrekking heeft op de interne controle die werd opgezet ter garantie van de kwaliteit van de voorbereiding van de financiële overzichten.

C. RICHTLIJNEN BIJ DE BESCHRIJVING VAN DE BELANGRIJKSTE KENMERKEN VAN DE INTERNE CONTROLE- EN RISICOBEBEERSYSTEMEN IN HET KADER VAN DE WET VAN 6 APRIL 2010 EN DE BELGISCHE CORPORATE GOVERNANCE CODE 2009

De Commissie Corporate Governance heeft ervoor gekozen om geen voorbeelden aan te reiken van 'best practices' door nominatief de ondernemingen te citeren, maar wel

om algemene richtlijnen mee te geven voor de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen. Deze aanbevelingen vloeien voort uit de analyse van de jaarverslagen die het best voldeden aan de wettelijke verplichtingen en aan de belangen van de gebruiker.

Hieronder wordt weergegeven hoe de ondernemingen in hun jaarverslag de interne controle- en risicobeheerssystemen kunnen beschrijven.

1. Inleiding van de beschrijving van de interne controle- en risicobeheerssystemen

Het is nuttig om volgende **inlichtingen** op te nemen in de inleiding van het deel van het verslag dat betrekking heeft op de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen:

- een verwijzing naar de vereisten inzake interne controle en risicobeheer in het Wetboek van vennootschappen² en de Code 2009³;
- de definitie van interne controle die door de onderneming wordt gehanteerd;
- de doelstellingen die door de onderneming worden vooropgesteld inzake interne controle;
- de limieten van interne controle (*reasonable assurance*);
- de personen die binnen de organisatie een welbepaalde functie hebben inzake interne controle, alsook welke en hoeveel middelen worden toegewezen aan interne controle (geen loutere beschrijving van de wettelijke bevoegdheden, maar hoe deze *in concreto* binnen de onderneming worden ingevuld);
- het door de onderneming gehanteerde referentiekader, waarbij vervolgens bij voorkeur de structuur van het gehanteerde referentiekader wordt gevolgd.

2. Beschrijving van het interne controle- en risicobeheerssysteem

Het is nuttig onder deze hoofding een uiteenzetting te geven van de aanwezige interne controle- en risicobeheerssystemen volgens de volgende **vijf componenten**⁴:

- controle-omgeving;
- risicobeheersproces;
- controleactiviteiten;
- informatie en communicatie;
- monitoring.

² Art 96 § 2, 1° en 2° W. Venn.

³ Bepaling 1.3, 7de streepje Code 2009.

⁴ Voor een meer concrete invulling van deze componenten, verwijzen wij graag naar de richtlijnen inzake interne controle en risicobeheer die door de Commissie Corporate Governance in januari 2011 werden uitgebracht.

Voor de beschrijving van deze vijf componenten kunnen diverse **internationale referentiekaders** gehanteerd worden, zoals daar zijn COSO, ERM Basel II, en andere.

Op elk van de vijf componenten dient concreet ingegaan te worden, waarbij erover gewaakt dient te worden dat ook de componenten “controleactiviteiten”, “informatie en communicatie” en “monitoring” worden behandeld. Bij de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen dient ervoor gezorgd te worden dat aan **elk component voldoende belang** wordt gehecht.

Het is ook belangrijk om **elke component te koppelen aan de activiteiten die eigen zijn aan de vennootschap**. Voor de beschrijving van de risico's kan bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt worden tussen de algemene risico's, de risico's eigen aan de sector en de specifieke risico's verbonden aan de eigen activiteiten. De risico's kunnen ook gestructureerd worden aan de hand van vier categorieën: strategische risico's, operationele risico's, risico's in verband met regelgeving (*compliance*) en financiële risico's.

De beschrijving van de risico's dient ook telkens aangevuld te worden met de wijze waarop deze risico's behandeld worden (*control activities*).

Indien gewenst, kan de vennootschap ervoor kiezen een **risicomatrix** op te nemen, waaraan eventueel een gradatie van de impact en de waarschijnlijkheid kan worden toegevoegd. Indien dergelijke matrix bestaat, dient deze de belangrijke risico's in te houden die elders worden toegelicht in het jaarverslag.

Het gebruik van een **grafische voorstelling** kan bovendien nuttig bijdragen tot een verhoogde leesbaarheid.

Bij de beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de interne controle- en risicobeheerssystemen kunnen ook **bepaalde inlichtingen** gegeven worden over de graad van formalisme van de interne controle, het gebruik van software, enz.

3. **Conclusie van de beschrijving**

Bepaling 1.3. van de Code 2009 stelt dat de raad van bestuur de implementatie van het kader van interne controle en risicobeheer dient te beoordelen, rekening houdend met de beoordeling van het auditcomité.

De raad van bestuur kan, indien deze dit passend en nuttig acht, inlichtingen geven over:

- de werking en de efficiëntie van de interne controle- en risicobeheerssystemen;
- de prioritaire aandachtsgebieden en de verbeterinitiatieven.

◇ ◇

◇

Samenstelling van de werkgroep ad hoc

Deze werkgroep was samengesteld uit:

1. Vertegenwoordigers van genoteerde vennootschappen:

- Alain BYL, *Head of Internal Audit*, UMICORE;
- Aminata KAKE, *Head of Secretary General Division*, Bedrijfsjurist, DEXIA;
- Luc VAN BAEL, *Corporate Risk Manager*, COLRUYT;
- Michel WEBER, *Chief Audit Executive*, RECTICEL;

2. Vertegenwoordigers van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR):

- Lieven ACKE, Bedrijfsrevisor, MAZARS, Raadslid van het IBR;
- Thierry DUPONT, Bedrijfsrevisor, RSM Belgium, Raadslid van het IBR;
- Daniel KROES, Bedrijfsrevisor, DELOITTE, Ondervoorzitter van het IBR, Raadslid van het IBR;

3. Vertegenwoordiger van het *Institute of Internal Auditors Belgium (IIABel)*:

- Rudi HEX, *Audit Program Manager*, KBC Groep, Voorzitter van *IIABel*;

4. Met de medewerking van leden van de permanente werkgroep van de Commissie Corporate Governance:

- Christine DARVILLE, Verantwoordelijke Juridische dienst, Bedrijfsjurist, VBO;
- Annelies DE WILDE, *Research Associate*, GUBERNA;
- Inge VANBEVEREN, Adviseur, IBR.

20 maart 2012